

Само след месец ще се навършат 50 години от закриването на последните лагери на комунизма в България край Ловеч и Скравена.

Не съм сигурен, че в българското общество ще се отдаде необходимото за почитането на тази дата и паметта на хилядите жертви в лагерите (сайтът desebg.com е подготвил специална поредица, посветена на годишната), но в навечерието на тази дата ви представям второто издание на документалната книга „**Секретното дело за лагерите**”.

От нейния първи тираж измина повече от десетилетие и аз съм особено щастлив, че тя отново е на пазара, защото подобни документални разкази, основаващи се на редки архивни документи, до които достъпът е ограничен, са важно доказателство за престъпленията на комунистическата партия.

От всичко, което съм прочел в архивите съм стигнал до извода, че лагерите до голяма степен олицетворяват една най-отвратителните черти на комунизма – масовото насилие.

Хиляди погубени животи и унижени хора, отнето бъдеще, семейства, белязани завинаги от спомена за преживения ужас.

И нито един осъден от вдъхновителите и изпълнителите на антихуманната политика, прилагана от ръководството на БКП срещу свои сънародници чак до 60-те години на XX век.

В началото на прехода от тоталитарен комунистически режим към демокрация бяха образувани множество разследвания на прокуратурата за търсене на съдебна отговорност за престъпленията на управлението на БКП. Само единици от тях завършиха с осъдителни присъди.

Един от съдебните процеси, които приключи без последствия, е секретното дело за лагерите. Образовано в първите месеци на 1990 г. то беше прекратено през 2006 г. от Върховния касационен съд поради изтеклата давност на престъпленията.

Въпреки че делото е съсредоточено върху убийствата в последните лагери край Ловеч и Скравена то надхвърля събитията, случили се там в периода 1959-1962 г.

⋮

Събраните от Прокуратурата на въоръжените сили 48 тома архивни материали и свидетелски показания дават представа за системата на въдворяване в трудово-възпитателни общежития след 9 септември 1944 г. Те разкриват политиката на БКП за използването на лагерите като средство за разправа и смачкване на съпротивата в българското общество срещу комунистически режим, наложения с окупацията на страната от Червената армия.

Особено място е отделено на предпоставките за създаването на последния лагер край Ловеч през 1959 г. и неговата женска част в Скравена. До голяма степен те са предопределени от вижданията на първия секретар на ЦК на БКП Тодор Живков за нуждата от лагери, изградени върху съветския опит в справянето с партийните врагове, както самият той признава при разпита си през прокуратурата през 1990 г.

Следствието и съдебното дело за лагерите е важен документален източник, който не позволява да се подменят или изопачат някои неудобни истини за близкото минало, каквито опити се правят дори от някои професионални историци, особено що се отнася до ролята и мястото на Тодор Живков.

Архивът на съдебното дело е ценен и с факта, че за разлика от повечето мемоари за лагерите, посветени на лагера в Белене, той разкрива историята на последните лагери

на комунизма в България край Ловеч и Скравена.

Когато през 1998 г. получих достъп до 48-те тома на делото за лагерите нямах никаква представа с какво ще се сблъскам. Това беше първото ми докосване до съдебен архив, свързан с престъпленията на комунизма. Зловещата истина, затворена в него, се е запечатала завинаги в съзнанието ми.

Особено съм щастлив, че в годината, когато се навършват 50 години от закриването на лагерите в Ловеч и Скравена документалният разказ, който написах и публикувах за първи път през 1999 г., се преиздава отново. Още повече, че с книгата се открива поредица на авторитетното издателство „Сиела“, посветена на паметта за лагерите на комунизма.

Новото издание на „Секретното дело за лагерите“ не различава съществено от първото. Изключение правят предговорът, документалното приложение и индексът на имената в края на книгата. Архивът на делото остава непроучен от други изследователи или историци и това прави изданието още по-ценно.

В заключение бих желал да отбележа, че книгата не би била същата без срещите и общуването ми с магистратите по делото. Изключителна заслуга за възможността обществото да научи истината, затворена в 48-те тома по делото, има председателят на Военната колегия на Върховния съд и председател на първия съдебен състав по процеса ген. Николай Чирипов. Той не само ми разреши безпрецедентния достъп до материалите, но и ме посвети в подробности, свързани както със съдебния процес, така и с подробности на лагерите и ключовите фигури, отговори за създаването им.

Въпреки, че съдебният процес се препъна в казуса с давността и в крайна сметка не постигна целите на правосъдието, достъпът до делото за лагерите изигра своята роля. Той позволи обществото да научи повече за античовешката политика на БКП, да познава и да не забравя истинското лице на нейните вдъхновители и изпълнители.

Книга: Истината за последните лагери на комунизма

Написано от Христо Христов
Неделя, 04 Март 2012 10:41

Линк към книгата в изд. "Сиела" за закупуването ѝ онлайн - [кликни ТУК](#) .

Христо Христов, "Секретното дело за лагерите", издателство "Сиела", 2012 г., второ издание, 248 страници.